

RADOVI
Zavoda za znanstveni rad
HAZU Varaždin

UDK:811.163.42'282+61-05
Lalangue, I.K.:821.163.42'282-1 Krleža, M.
Izvorni znanstveni članak
Original Scientific Paper

DENIS PERIČIĆ
Varaždin
e-mail: denis.pericic@vz.htnet.hr

Primljeno: 09.05.2008.
Prihvaćeno: 21.10.2008.

**IVAN KRSTITELJ LALANGUE I HRVATSKOKAJKAVSKA
KNJIŽEVNA TRADICIJA
ILI
LALANGUE I KRLEŽA – NOVO POGLAVLJE U GENEZI
BALADA**

Unatoč malom broju radova o toj temi, knjige Ivana Krstitelja Lalanguea nedvojbeno su potvrđene kao prva medicinska djela u hrvatskokajkavskoj književnojezičnoj tradiciji. Lalangue i njegovi prevoditelji definiraju kajkavsku medicinsku terminologiju. Jakob Lovrenčić je istaknut kao jedan od nasljedovatelja Lalangueova nazivlja u nemedicinskoj literaturi, no u ovom kontekstu žarišna je točka usporedna tekstološka analiza između pjesme *Sectio anatomica* iz Balada Petrice Kerempuha i prve rečenice iz Lalangueove knjige *Vrachtva ladanyszka*.

O. STOŽERNO MEDICINSKO DJELO

Djelo Ivana Krstitelja Lalanguea (1743.-1799.) [*Jean-Baptiste Lalangue, Joannes Baptistae Lalangue*], frankofonog belgijskog Luksemburžanina, doktora medicine, magistra pupkoreštva, Van Swietenovog učenika, *Szlawne Varmegyie Varasdinzke Narave Zvèdavecza*,¹ latinskog pisca medicinskih traktata popularnog pristupa i opće namjene što su po franjevcima Platušiću i Klimpacheru prevedeni na hrvatski kajkavski književni jezik i tiskani u Varaždinu i Zagrebu, stoji u povijesti hrvatske pisane riječi kao primjer dvaju važnih pojava.

Prva pojava su međunacionalne odnosno međujezične interferencije, u čemu se Lalangue nastavlja na zanimljivu tradiciju stranaca što su pisali ili izvorno² objavljivali na hrvatskom jeziku, akulturivši se u kroatističko lite-

¹ Usp.: Jembrih, 1999.: 83.

² Misli se na *editio princeps*, a ne na prijevode već objavljenih knjiga.

rarno okružje i ostavivši u njemu vrijedne prinose. Takav je i Lalangueov prinos, koji u našem istraživanju pozornost zavrjeđuje kao primjer druge pojave: medicinske literature. Lalangueovo djelo predstavlja stožerni opus medicinske literature u Hrvata, ostvaren knjigama *Medicina ruralis illiti Vrachtva ladanyszka, za Potrebochu Musev, y Sziromakov Horvatzkoga Orszaga i okolu nyega, blisnesseh Meszt* (Varaždin, 1776.), *Brevis institutio de re obstetritia illiti Kratek Navuk od Mestrie pupkorezne za Potrebochu muskeh y sziromaskeh ladanszkeh Sen Horvatzkoga Orszaga, y okolo nyega blisnesseh Sztrankih* (Zagreb, 1777.) i *Tractatus de aquis medicatis Regnorum Croatiae et Sclavoniae &c. &c. illiti Izipiszavanye vrachtvenih Vod Horvatzkoga y Slavonzkoga Orszaga y od Nachina nye vsivati za Potrebochu Lyudih* (Zagreb, 1779.), *Nagovorni Litzt (...) dan K-Vszem Varasdzinke Varmegyie priszesnem Pupkorezkam* (Zagreb, 1785.) te *Nachin Jabuke zemelyzke szaditi y nye na Haszen obernuti. Za volyu Polyakov Horvatzkoga Orszaga ochituvan* (Zagreb, 1788.), kao i danas izgubljenom *Remedia contra varios morbos domestica* (Zagreb, 1784.).

Hrvatska medicinska literatura, s Lalangueom kao svojevrsnim predvodnikom, u ovom se radu, u skladu s kontekstom u kojem nastaje, ali i s književnoznanstvenom metodologijom, obrađuje kao dio hrvatske književnosti u širem smislu, budući da su, kako ćemo pokušati pokazati, stilske vrijednosti Lalangueovih kajkavskih prijevoda i strukovna motivika njegovih tekstova ostavile znatnoga traga ne samo u istovrsnim ili sličnovrsnim djelima, već i u hrvatskoj književnosti u najužem, beletrističkom smislu.

1. PRETHODNICI

Da prilikom našeg razmatranja ne bi trebalo dijeliti tekstove po žanrovima ili namjenama, dokazuju i primjeri Lalangueovih prethodnika u popularnomedicinskoj literaturi hrvatskokajkavskoga kruga.

Prve kajkavske rukopise ili knjige iz oblasti gospodarstva i medicine pisali su svećenici i redovnici. Kao primjer, Josip Kolesarić navodi isusovca Jurja Muliha, čije poznato djelo Poszel apostoszki iz 1742. sadržava i posebno poglavlje od 9 stranica pod nazivom Protimba szuprot kusnem betegam ili Protimba Szuprot kuge. Zatim rukopis Ignjata Bedekovića pod nazivom Konyszka vrachtva pisan od 1725. do 1730. Danas je taj rukopis poznat pod nazivom "Bedekovićeva ljekaruša". "Cantiones", pjesmarica Jurja Ščerbašića, pisana u vremenu od 1687. do 1731., sadržava recepte pod nazivom Konyszka vrachtva. Ovdje treba pripomenuti da je pavlin Imbrih Luić ostavio rukopis pod nazivom "Vrachtva vsazgdasnia", koji je dovršio 1746. Povjesničari

medicine navode taj rukopis pod nazivomn "Luićeva ljekaruša". Na žalost, nije nam poznato gdje se taj rukopis danas nalazi. Taj niz značajnih medicinskih djela, koje su pisali neliječnici, završavamo rukopisom na kajkavskom jeziku koji je napisao Baltazar Adam Krčelić pod naslovom Equorum monumentum (Kolesarić, 1996.: 271).

Za izložbu *Kajkaviana croatica* Kolesarić i suradnici priredili su 75 kajkavskih gospodarskih i medicinskih knjiga. Od toga ih je 48 tiskano prije prve Lalangueove knjige (1776.). Uz većinu knjiga veterinarske problematike, koje Kolesarić, s razlogom, u navedenom odlomku spominje ravnopravno s medicinskima, nalazi se tu i mnoštvo biologijskih izdanja. Malo je medicinskih radova u strogom smislu riječi, a ako ih i ima, radi se o tzv. pučkoj medicini, predajnim receptima objavljivanim u raznim kalendarima (npr. Mikloušićevom i Rožićevom), koji vjerojatno doista donose nekakvu *hasen* (kako se to obično sugerira njihovim naslovima), no u tim slučajevima ne može biti govora o znanstvenom pristupu medicini. Stoga je opus Ivana Krstitelja Lalanguea upravo pionirski u toj vrsti literature.

1.1. Baštinik usustavljenog nazivlja

Ono što Kolesarić nije is taknuo jest medicinsko nazivlje koje se, u zamjetnoj mjeri leksikografski usustavljeno, može naći u sva tri velika kajkavska rječnika objavljena prije prve Lalangueove knjige: Habledićevom *Dictionaru* (1670.), Belostencovom *Gazophylaciumu* (tiskanom 1740., sedamdesetak godina nakon nastanka) i Jambrešićevom *Lexiconu latinumu*.

Usporedbom nekoliko termina iz Lalanguevih djela tih triju rječnika (prema *Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*) uvidjet ćemo da se terminologija Lalanguea i njegovih prevoditelja izravno naslanja na dotadašnji kajkavski književni vokabular. (U navodima iz *Rječnika: H* i *Habd* = Habledić, *B* = Belostenec, *J* = Jambrešić, *Lal* = Lalangue.)

a) gingav

Lalangue, 1776.: 74: *Betežnik gingav iz postelje gòre stajuč, istina je da se vidi gingaveši, ali to samo za jeden, ali dva hipa terpi, potlam pak, kada se nazad na postelju postavi, jakost zadobi vnogo vekšu, kak na postelje zmirom ležeči.*³

Rječnik, 1986.: 595: **1.** slab; nemoćan; bespomoćan. *B* (s. v. *bucula, debilis, relentescio, sublestus; gingav*), *J* (s. v. *debilis, imbecillis*) (...) *Ľudi vbogi i bogati, jaki i gingavi [v peklju] jesu zakleñeni.* *Hadb zerc* 307.

³ Lalangueove navode smo transkribirali, jer se isto načelo primjenjuje u Akademijinu *Rječniku*.

b) glavobolja

Lalangue, 1776.: 83: *velika glavobolja, pameti mešanje i razuma zbluđenje*

Rječnik, 1986.: 610: 1. bol u glavi; glavobolja; usp. *glavobol, glavobola, glavni I. 3.a. B* (s. v. *baccalia, hemicrania, periapta*), *J* (s. v. *gravedo*)

c) guta

Lalangue, 1776.: 137: *Od gute.*

Rječnik, 1986.: 695: 2. nagli udar (moždani, srčani, nervni) smrtni ili s djelomičnom uzetosti, kap. *H* (s. v. *guta, guta na pol strane tela*). *B* s. v. *apoplexia, balsamum, hemiplegia, ictus, paralysis, paralyticus, paraplegia, sideratitius, sideror; guta*), *J* (s. v. *apoplexia, hemiplegia, sideror*)

d) griz

Lalangue, 1776.: 187: *Od griza črevnoga iliti zavijavice.*

Rječnik, 1986.: 674: 4. isto što griža 1. *H* (s. v. *cardiogmos, cholera, colicus, intestinam, tormina, vermina; bol od griza, griz*), *J* (s. v. *colica, controsio, lagonoponus, verminor*). (...) *Tak [ju] je velik vu črevih griz popal da kaj je goder vzela bila, vse je nazad dati morala.* Habd ad. 983.

Natuknica se nastavlja navodom iz *Meštrije pupkorezne: Detca tak velikoga i jakoga griza čutiju da noge proti terbuhu natečenomu i tverdomu vlečeju.*

e) griža

Lalangue, 1776.: 246 i 251: *Od bele griže. i Od prave griže z boljum.*

Rječnik, 1986.: 675: 1. med. (krvavi) proljev, dizenterija, srdobolja; usp. 1. *griz 4, grizavica, 2. grizec, grizek, grižavica.* *H* (s. v.), *B.* (s. v. *dysenteria, morbus, proluviies,; griža*), *J* (s. v. *diarrhoea, dysenteria, laevitas*) (...) *Robertuš ... vodo piuč, griže se je dobavil.* Hab ad 152.

Dodaje se: *Hasnoviteša [je] vu ... betegih ... kakti jesu griža gnojna z kerovjum, suhi beteg.* Lal vod 70.

f) mladica

Lalangue, 1776.: 277: *Od načina mladice za vračtvo pobirati, nje sušiti, na prah obračati i čuvati.*

Rječnik, 1986.: 673: 1. izdanak, klica; pupoljak; usp. *mladička.* *H* (s. v. *cep, mladica iz dreva*), *B* (s. v. *campa, cataplasma, cervix, colis, deplanto, effrutico, fruticatio, germen, neophytus, nepos, oleagenus, pampinaruium, pampino, pampinus, planta, plantarium, primitiae, progermino, pullesco, pullulo, pullulus, racemarius, rumpi,*

sarculo, semen, spado; grane, loza, mladica), J (s. v. carbunculatio, cyma, focaneus, fruticosus, insitum, novello, stolo, surculosus, talea)

2. SLJEDBENICI

Ozbiljnošću i znanstvenom metodičnošću svog medicinskog diskursa, Lalangueov opus svakako je novum u odnosu na dotadašnju kajkavsku književnu povijest. Nedvojbeno je da su Lalangue i njegovi prevoditelji obogatili i hrvatski leksik novim riječima za medicinske termine. No, iz navedenih primjera (kojih ima još nebrojeno više: izdvojili smo ih samo iz jedne knjige *Rječnika*) razvidno je kako Lalangueova djela velikim dijelom baštine i nastavljaju bogatu i leksikološki normiranu književnojezičnu kajkavsku tradiciju.

Uglavnom već poznata živopisna kajkavska medicinska terminologija u Lalangueovim knjigama naći će svoje najupečatljiviju tekstualnu implementaciju, kako u strukovnom, tako i u stilističkom pogledu. Ne treba stoga čuditi što je taj leksik upravo preko Lalangueovih knjiga ostavio brojnih tragova u kajkavskoj književnosti 19. i 20. stoljeća.

Kajkavskom medicinskom literaturom nakon Lalanguea ovdje se nećemo baviti: jasno je da se ona razvija na temeljima svog začetnika. Umjesto toga, potražiti ćemo intertekstualne tragove Lalangueovog diskursa u kajkavskoj beletristici.

2.1. Lovrenčić

Osim u više tekstova savjetodavnog tipa (kolendari i slično), Lalangueov utjecaj osjeća se i u knjizi *Petricza Kerempuh iliti Chyni y syvolenye chloveka prokshenoga* Jakoba Lovrenčića (Varaždin, 1834.). Lovrenčić, otac najpoznatijega kajkavskoga književnoga lika, predstavlja Petricu Kerempuha isprva kao prokšenjaka i lukavoga mudrijaša, zbog čega ga puk počinje povezivati s mračnim silama. Ipak, u drugom dijelu knjige Kerempuh razotkriva sve svoje dobrohotne prijekove i pretvara se u pučkog prosvjetitelja. Način na koji Kerempuh *rastolnačuje na kratkem nekoja šatrenja i nekoje copernske sleparije* (Lovrenčić, 1998.: 67 i 85), kao dosad nepoznat element europske morozofske tradicije, nema nikakve veze s eulenspiegelovskim Kerempuhovim nestašlucima iz prethodnih dijelova knjige.

Ta lucidna, racionalistička objašnjenja kojima Kerempuh podučava teška Mikulu više nalikuju knjigama u misiji pučke prosvjete, a prototip takvog diskursa možemo pronaći upravo u Lalangueovim radovima.

3. KRLEŽA

Neovisno od Lovrenčićeve knjige, jezične signale bliske povezanosti s Lalangueom možemo pronaći i u najpoznatijoj verziji Kerempuha – *Baladama Petrice Kerempuha* Miroslava Krleže. Poznato je da je Krleža, što je i sam isticao, kako u samom tekstu *Balada*, tako i u mnogim drugim prilikama, jezični i motivski materijal *Balada* u velikoj mjeri crpio iz starije hrvatskokajkavske baštine. Slijedeći Krležine autokomentare, kao autore njegovih kajkavskih (i srodnih) crpilišta možemo nabrojati: Belostenca, Brezovačkog, Bučića, Flaciusa, Frankopane, Habledića, Jambrešića, Krčelića, Kristijanovića, Križanića, Magdalenića, Mikloušića, Milovca, Pergošića, Škrinjarića, Vitezovića, Vramca, Zagrepca i Zrinske (usp. Bartolić, 1985.: 92; Paska, 1966.: 25; Krleža, 1966.a, 131; Vončina, 1991.: 87).

U kontekstu nastanka *Balada* Krleža ne spominje Lalanguea, iako postoji nekoliko njegovih izjava i zapisa iz kojih je razvidno da mu je njegov opus poznat. No, dosadašnja iskustva pokazuju kako Krležino nepriznavanje Lalangueovog udjela u *Baladama* ne znači doslovce – ništa. Naime, već je nekoliko istraživača pokazalo da je Krležin “priznati” izbor paušalan te da u *Baladama* ima više konkretnih intertekstualnih odjeka nekih nespomenutih autora. Osobno smo dokazali da se *Balade* itekako nadovezuju na Lovrenčića, mada ga Krleža spominje tek jednom, i to u izrazito negativnom kontekstu (usp. Peričić, 1998; Peričić, 1999).

3.1. Ključni leksemi

Koji su, dakle, književnojezični signali koji ukazuju na vezu Lalangueovih knjiga i *Balada*?

Ako pođemo od naslova Lalangueovog najpoznatijeg djela, vidjet ćemo da je on primjetno prisutan u *Baladama*. Također, potražimo li u *Baladama* ključne riječi koje se spominju na naslovnoj stranici te, odmah potom, u sadržaju *Vrachtva ladanyszkih*, doći ćemo do mnoštva nezanemarivih zajedničkih leksema.

LALANGUE
Vrachtva ladanyszka
Vrachtva

KRLEŽA
Balade P. K.⁴
vračiti

⁴ Izvor Krležinog leksika: Kuzmanović, 1972.

	<i>vračтво</i>
<i>Mus</i>	<i>muž</i>
<i>Horvatzki</i>	<i>horvacki</i>
<i>Orszag</i>	<i>orsag</i>
<i>beteg</i>	<i>beteg</i>
	<i>betežen</i>
	<i>betežnik</i>
<i>zdravessi</i>	<i>zdraveši</i>
<i>Gutta</i>	<i>gutav</i>
<i>Kotrige</i>	<i>kotriga</i>
	<i>kotriženje</i>
	<i>kotrižiti</i>
<i>Kero</i>	<i>kero</i>
	<i>keroariti</i>
	<i>keroarina</i>
	<i>keroav</i>
	<i>keroavognojen</i>
	<i>keroobluvina</i>
<i>plyuvanye</i>	<i>pluvačka</i>
	<i>plunuti</i>
	<i>plucati</i>
<i>Griz</i>	<i>griž</i>
<i>chrevo</i>	<i>črevo</i>
<i>gnyila</i>	<i>zgnjit</i>
	<i>zgnjiti</i>
<i>Zimlicza</i>	<i>zimljicav</i>
	<i>zmljičavec</i>
	<i>zimljicavka</i>
<i>Miserere</i>	<i>Miserere</i>
<i>prah</i>	<i>prah</i>

3.2 *Sectio anatomica*

I dok ovi podaci ipak mogu funkcionirati tek na razini informacije, uvid u prvu stranicu *Vrachtva ladanyszkih* i njezina komparacija s pjesmom *SECTIO ANATOMICA* pruža punu sliku Krležine inspiracije Lalangueom. **Masnim slovima** obilježeni su **zajednički** ili slični leksemi, motivi i sintagme.

Krleža, 1966.: 141-142:

SECTIO ANATOMICA

ALI RAZVUDENJE KOTRIŽENJE I NA

KOTRIGE RAZREZAVANJE TELA ČLOVEČEG

*Z rokami v črevu
znuternje mertvečke
v kervavem drobu,
z rokavi zaferknjeni,
medikuš prekaple
črevma **martve** žene,
na najže, v tmici pri luči lojene.*

*Na najže, v noči, pri lojene luči,
medikuša peklenska dvojmba muči.
On zganjku išče **Tela**, čreva tergajući,
na tramu dobnik curi peskotekuči.*

*Na najže, v tmici, pri **mertvečki** sveči,
medikuš boga išče **mertveca kotrižeči**.
Zgingavanje v tmici, dramljenje pol spečke,
žmah duhe sperhnute i vonjhe **mertvečke**.*

***Zevedavec** pravi luckog razvudenja
grize se kak rak i sušičavka tenja:
al na kraju konca **kotrig kotriženja**
leži duha zlamen al pak presuđenja?*

*Al je duša tenja luckog hrepenjenja,
al **znuternje** na dnu sakega betega,
boga ima, al pak zevsemsega ne ga?*

*Čreva, prazna čreva, mesnati mertvi meh,
zgebice, kotrige, herskavice, kosti...
Človek je ne spoznal Nature još dosti.*

*Negacija Boga, peklenki smertni greh.
V kominu smeh, vihorni žuhki smeh.*

Usporedimo li pjesmu s prvom stranicom *Vrachtva*, uvidjet ćemo neobičnu količinu zajedničkih ili sličnih leksema.

Lalangue, 1776.: 1:

*Poklamkam vu Skolu Vrachenya iti z-menum sztalno bilbi dokonchal, y isztinsku Tello Znanosztva, *znanoszt bilbisze navuchil, dobro jeszem znal : da ni jeden nemore biti dober Vrachitel niti pravi Nature chlovechanszke Zezvedavec akosze predi ne vuchi Anatomie, illiti na Kotrige razrezavanya mertvoga Tella chlovechanszkoga za razgledati naimre od Vrachitelov znuternya nyegova. Na czil anda mojega nakanyenya da bi mogel szrechesze doiti, vuchilszemsze mertva Tella na Kotrige razrezavati (...).*

Uvjereni smo da ovakve sličnosti ne mogu biti slučajne, tim više što se i na drugim primjerima moglo primijetiti kako je Krležino poznavanje nekih kajkavskih autora bilo svedeno na letimično prelistavanje. Činjenica da mu je i takva informacija bila dovoljna kao temeljna inspiracija za vrhunsku liriku, samo je potvrda Krležine veličine.

Ako rezimiramo ovu komparaciju, utvrdit ćemo da Krleža od Lalangua (dakako: kreativno!) “posuđuje” deset elemenata, što možemo klasificirati na sljedeći način:

- 1.) dio naslova pjesme
(K.) *SECTIO ANATOMICA*
(L.) *vuchi Anatomiae*
- 2.) cijelu sintagmu većeg dijela podnaslova
(K.) *ALI (...) NA KOTRIGE RAZREZAVANJE TELA ČLOVEČEG*
(L.) *illiti na Kotrige razrezavanye mertvoga Tella chlovechanszkoga; vuchilszemsze mertva Tella na Kotrige razrezavati*
- 3.) motiv kotriga / leksem *kotriga*
(K.) *KOTRIŽENJE;*

* Illiti naturaliszekug dugovany Znanoszt, sive Physica.

- kotrižeći;*
kotrig kotriženja;
kotrige
(L.) *na Kotrige;*
mertvega Tella na Kotrige
- 4.) motiv (razuđenog) mrtvaca / leksem *merto
(K.) *znuternje mertvečke;*
martve žene;
pri mertvečki sveći;
mertveca kotrižeći;
vonjhe mertvečke;
mesnati mertvi meh
(L.) *mertvoga Tella*
mertva Tella
- 5.) leksem znuternje
(K.) *znuternje mertvečke*
(L.) *od Vrachitelov znuternya njegova*
- 6.) leksem Zezvedavec
(K.) *Zezvedavec pravi luckog razouđenja*
(L.) *Nature chlovechanszke Zezvedavec*
- 7.) motiv tijela / leksem Tela
(K.) *On zganjku išče Tela*
(L.) *mertvoga Tella*
mertva Tella
Tello Znansztva
- 8.) motiv Natura / leksem Nature
(K.) *ne spoznal Nature*
(L.) *niti pravi Nature.*
Osim navedenih, valja primijetiti i sljedeće signale:
- 9.) veliko početno slovo
(K.) *Tela, Nature*
(L.) *Tella*
Tella
Tello Znansztva
Nature.

Naime, iako Lalangue većinu imenica piše velikim početnim slovom, imenice *telo* (*Tello; Tella*) i *natura* (*Nature*) takvom su grafijom vizualno istaknute u analiziranom odlomku. Sve imenice s velikim početnim slovom u Lalangueovom odlomku, a koje se spominju i u Krležinoj pjesmi, posebice su istaknute i kod Krleže: *Tela* (*Tella*) i *Nature* (*Nature*) agramatičkim velikim početnim slovom, *Zezvedavec* (*Zezvedavec*) gramatičkim velikim početnim slovom, *ANATOMICA* (*Anatomie*) naslovom, a *kotrige* (*Kotrige*) podnaslovom. U Lalangueovom odlomku se na taj način ističe još samo *Vrachitel*(*ov*), ali taj leksem Krleža ne preuzima.

10.) parafraze/antiteze sintagmi

(K.) Človek je ne spoznal **Nature** još dosti

(L.) ni jeden nemore biti dober Vrachitel

niiti pravi **Nature** chlovechaszke ZezvedavecZ akosze predi ne vuchi
Anatomie

Budući da pjesma *SECTIO ANATOMICA* jest svojevrsni polemički, pesimistički dijalog s prosvjetiteljskim optimizmom, u svjetlu svih navedenih usporedbi – a naročito posljednje! - ona se može iščitati i kao intertekstualni dijalog s Lalangueom kao reprezentantom prosvjetiteljskog duha.

4. ZAKLJUČAK

Stilističke sličnosti (leksikološke, motivske, sintaktičke i druge) između *Vrachitva ladanyszkih* i *Balada* Petrice Kerempuha ukazuju na dvije činjenice: prvo, da su osnovne naznake Lalangueovog diskursa interpolirane u Krležino djelo, što je najbolji dokaz Lalangueove nazočnosti u kajkavskoj književnoj tradiciji, i drugo, da bi istraživanja izvorišta Krležinih *Balada* (nakon usporedbi koje smo izložili, prethodno s Lovrenčićem, a sada s Lalangueom) trebala, bez ikakve dvojbe, doživjeti ozbiljnu reviziju.

Primjer Lalanguea više nego očigledno pokazuje da komparativne analize *Balada* i starije kajkavske baštine nisu u dovoljnoj mjeri nisu u dovoljnoj mjeri obuhvatile one autore koje Krleža nije izrijeком isticao kao svoja izvorišta.

LITERATURA

1. BARTOLIĆ, Zvonimir: Krležina genealogija, Prinos poznavanju genealogije i zavičaja njegovih predaka – babjega kuta hrvatskih literarnih oluja, *Gordogan*, br. 7, Zagreb, svibanj-lipanj 1985, str. 137-211.

2. JEMBRIH, Alojz: *Ivan Krstitelj Lalangue (1743.-1799.) u službi zdravstva hrvatskoga orsaga u 18. stoljeću (Uz 200. obljetnicu njegove smrti)*, Gazophylacium, God. IV, 1-2, 1999., str. 74-85.
3. KOLESARIĆ, Josip: *Kajkavska pisana i tiskana riječ u gospodarstvu, medicini, veterini i farmaciji*, u: *Kajkaviana croatica, Hrvatska kajkavska riječ*, glavni i odgovorni urednik Alojz Jembrih, Družba Braća hrvatskoga zmaja Zagreb-Kajkaviana Donja Stubica-Muzej za umjetnost i obrt Zagreb, Zagreb, 1996., str. 269-281.
4. KRLEŽA, Miroslav: *Balade Petrice Kerempuha*, Priredila Bosiljka Paska, Školska knjiga, Zagreb, 1966., str. 5-27.
5. KRLEŽA, Miroslav: Uvodna riječ na Znanstvenom savjetovanju u Zagrebu o 130-godišnjici hrvatskog narodnog preporoda (29-31. III 1966), *Kolo*, nova serija, god. IV (CXXIV), br. 8/9/10, Zagreb, kolovoz-rujan-listopad 1966., str. 129-136.
6. KUZMANOVIĆ, Mladen: *Rječnik i komentar Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže*, Liber, Zagreb, 1972.
7. LALANGUE, Joannis Bapt.: [Joannis Bapt. Lalangue, belgae Luxemburgensis, medicinae doctoris, artis obstetriciae magistri, suae excellentiae banalis una, et inclyti Comitatus Varasd. medici.] *Medicina ruralis illiti Vrachtva ladayszka. Za Potrebochu Musev, y Sziromakov Horvatczkoga Orsaga y okolu nyega, blisnesseh Mest.* [Perva sztran. Vu Varasdinu, Stampana po Ivanu Thomassu Plem od Trattnern, Czes. Kral. Apost. Szvetl. Stamparu, y Knigo – Tergovczu. Letto 1776.], Varaždin, 1776.
8. LOVRENČIĆ, Jakob: *Petrica Kerempuh iliti Čini i žiolenje človeka prokšenoga*. Transkribirao: Denis Peričić, Vall 042, Varaždin, 1998.
9. PASKA, Bosiljka: *Pristup "Baladama Petrice Kerempuha"*, u: Krleža, Miroslav: *Balade Petrice Kerempuha*, Priredila Bosiljka Paska, Školska knjiga, Zagreb, 1966., str. 5-27.
10. PERIČIĆ, Denis: *Petrica Kerempuh u europskom kontekstu*, Vall 042, Varaždin, 1998.
11. PERIČIĆ, Denis: *Petrica Kerempuh i hrvatska književna tradicija*, magistarski rad na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 1999. [rukopis (u pripremi za tisak)].
12. *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*, Urednik: Božidar Finka, Obradivači: Vida Barac-Grum, Mijo Lončarić, Mile Mamić, Zora Reizer, Vesna Zečević, Knjiga prva, Svezak 3, DRIŠTLO-HIRKANSKI, Zagreb, 1986.
13. VONČINA, Josip: *Korijeni Krležina Kerempuha*, Naprijed, Zagreb, 1991.

SAŽETAK

IVAN KRSTITELJ LALANGUE I HRVATSKOKAJKAVSKA KNJIŽEVNA TRADICIJA

ILI

LALANGUE I KRLEŽA – NOVO POGLAVLJE U GENEZI BALADA

Kako bismo inkorporirali radove Ivana Krstitelja Lalangea (Jean Baptiste Lalangue, Joannis Baptistae Lalangue, 1743. – 1799.) u cjelinu hrvatskokajkavske književnojezične tradicije, istaknuli smo neke primjere prethodnih medicinskih

tekstova u knjigama autora poput Jurja Muliha, no Lalangueova djela (*Vrachtva ladanyszka, Kratek Navuk od Mestrie pupkorezne, Izpiszavanye vrachtvenih Vod Horvatzkoga y Szlavonszkoga Orszaga, Nachin Jabuke zemelyzke szaditi i Nagovorni Litzt*) zasigurno su pionirske hrvatskokajkavske medicinske knjige.

Lingvistička analiza dovela nas je do zaključka da su Lalangue i njegovi prevoditelji (Platušić, Klimpacher) rabili medicinsku terminologiju na način usustavljen u Belostenčevu odnosno Jambrešićevu rječniku.

Među mnogim sljedbenicima Lalangueova nadahnuta stila, jedan od najvažnijih je Jakob Lovrenčić, i to u drugom dijelu svoje knjige *Petricza Kerempuh iliti Chyni y sylenye chloveka prokshenoga* (1834.).

No, glavna točka u kontekstualizaciji Lalangueova diskursa svakako je usporedna analiza prvih stranica njegove knjige *Vrachtva ladanyszka* i pjesme *Sectio anatomica* iz *Balada Petrice Kerempuha* Miroslava Krleže.

Ova usporedna analiza pokazuje da je Krleža bio snažno nadahnut Lalangueovim tekstom, što se u ovom radu dokazuje putem desetorih intertekstualnih signala, od kojih su mnogi i više nego bjelodani. Također, ova analiza je ujedno i (još jedna) naznaka da geneza Krležinih *Balada* i nadalje dijelom ostaje neistraženim područjem.

Ključne riječi: hrvatskokajkavska književnojezična tradicija; kajkavska medicinska literatura; Lalangue; Krleža; „Balade Petrice Kerempuha“; intertekstualne veze.

SUMMARY

IVAN KRSTITELJ LALANGUE AND CROAT KAJKAVIAN TRADITION OR LALANGUE AND KRLEŽA – A NEW CHAPTER IN THE GENESIS OF BALAD'S

To include the works of Ivan Krstitelj Lalangue (*Jean Baptiste Lalangue, Joannis Baptistae Lalangue, 1743.-1799.*) in the Croat Kajkavian literary tradition as a whole, we've found some examples of previous medicine textes in the books of the authors like Juraj Muliha, but Lalangue's books (*Vrachtva ladanyszka, Kratek Navuk od Mestrie pupkorezne, Izpiszavanye vrachtvenih Vod Horvatzkoga y Szlavonszkoga Orszaga, Nachin Jabuke zemelyzke szaditi* and *Nagovorni Litzt*) are certainly the pioneer ones in the field of medicine. The linguistic analysis brings us to the conclusion that Lalangue and his translators (Platušić, Klimpacher) were using the medicine terminology as systematised in Habdelić's Belostenec's and Jambrešić's lexicons.

Among many of the followers of Lalangue's enlightenment style, the second part of Jakob Lovrenčić's *Petricza Kerempuh iliti Chyni y sylenye chloveka prokshenoga* (1834.) is one of the most important.

The main point in the contextualisation of Lalangue's discours may be the comparison between the first page of *Vrachtva ladanyszka* and *Sectio anatomica* from Miroslav Krleža's *Balade Petrice Kerempuha*. The analysis showed that Krleža was strongly inspired by the Lalangue's text, what is proved through ten intertextual signal, many of them really obvious. This could also be the next sign that the genesis of Krleža's Balad's still remain partly an undiscovered territory.

Keywords: Croat Kajkavian literary tradition; kajkavian medicine literature; Lalangue; Krleža; „Balade Petrice Kerempuha“; intertextual connections.